

การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

THE CREATION OF A MOVEMENT FROM DANCE IMPROVISATION TECHNIQUES

รักษิณี อัครวะเมฆ / RUKSINEY ACALASAWAMAK

สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

DEPARTMENT OF DANCE AT FACULTY OF FINE ARTS, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

Received: March 6, 2022

Revised: November 7, 2023

Accepted: November 10, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาแนวคิดการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ 2) สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ 3) นำเสนอแบบจำลอง (Model) ทางนาฏศิลป์การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ โดยใช้แนวทางวิธีดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงสร้างสรรค์และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย ข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์ การดำเนินการทดลองสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ และประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ว่า 1) การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ มีลักษณะการเคลื่อนไหวร่างกายที่แสดงออกให้เห็นทันที เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น ไม่ได้เกิดจากการวางแผนล่วงหน้าหรือกำหนดลีลาตั้งแต่แรกเริ่ม แต่เกิดจากประสบการณ์หรือสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นนำไปสู่การเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบต่าง ๆ ที่แตกต่างกันทำให้เกิดความหลากหลายในการเคลื่อนไหว 2) สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ แนวคิดการแสดง คือ สิ่งเร้าจากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์ เป็นตัวกระตุ้นในการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ โดยสิ่งเร้าที่ผู้วิจัยนำมาคือสิ่งของที่สามารถับประทานได้โดยคัดเลือกจากลักษณะทางกายภาพของสิ่งของที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน ดำเนินการทดลองแนวคิดนี้ทั้งหมด 1 องค์ โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ องค์ที่ 1 ระหว่างช่วงที่ 1 กับช่วงที่ 2 ความแตกต่างกันตรงที่ประสาทสัมผัสทางด้านการมองเห็น ช่วงที่ 1 : ปิดตา ผู้วิจัยต้องการให้นักแสดงได้สัมผัสและรับรู้ถึงรสชาติ รวมทั้งการใช้มือสัมผัสสิ่งเร้าโดยปราศจากการมองเห็น ในขณะที่ช่วงที่ 2 จะเปิดตาและให้นักแสดงได้พิจารณาสิ่งเร้าที่ได้รับ นักแสดง ผู้วิจัยกำหนดและคัดเลือกนักแสดง โดยคัดเลือกนักแสดงที่มีทักษะทางนาฏศิลป์สากล ผู้เคยได้เรียนหรือมีประสบการณ์เข้าร่วมเรียนรู้เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์มาแล้ว การเคลื่อนไหวร่างกาย ดำเนินการออกแบบการเคลื่อนไหวโดยใช้ สิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นในการเคลื่อนไหวร่างกายของนักแสดง เพื่อนำมาร้อยเรียงให้เกิดการเคลื่อนไหวร่างกายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับแนวคิดการแสดงที่กำหนดไว้ 3) แบบจำลอง (Model) ทางนาฏศิลป์การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ สามารถวิเคราะห์ออกมาทั้งหมด 4 ขั้นตอน เป็นแนวทางที่สามารถนำไปสู่การพัฒนาการออกแบบลีลาในการคำนึงถึงความหลายของรูปแบบการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์และคำนึงถึงความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์ต่อไป

คำสำคัญ: นาฏศิลป์สร้างสรรค์; เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์; สิ่งเร้าทางนาฏศิลป์; จากการรู้สึกและการรับรู้

Abstract

The objectives of this research are: 1) to study the concept of movement in dance improvisation; 2) to create movement through dance improvisation; and 3) to present a model of movement derived from dance improvisation, utilizing a mixed method that combines creative research and qualitative research. The research tools consisted of reviewing documentary data, conducting interviews with relevant individuals, making observations, performing experiments in dance creation, and incorporating the personal experiences of the researcher.

The results revealed that: 1) movements generated from dance improvisation exhibited spontaneous and immediate expressions without prior planning or deliberation. These movement patterns were elicited by the stimulation of experiences or external stimulus, resulting in various movement formats and a diversity of expressions; 2) Creation of movement from dance improvisation was divided into 3 elements including: concept, the concept of performance is derived from human sensations and perceptions (Sensation and Perception), acting as stimuli for bodily movements through artistic perceptual techniques. The researcher selected consumable items based on their distinct physical characteristics to serve as stimuli, which participants could perceive through experimentation in the realm of performing arts. This conceptual approach was conducted in two phases, labeled Phase 1 and Phase 2, each distinguished by variations in sensory experiences, particularly in tactile sensations and visual perceptions. In Phase 1, participants were required to close their eyes, emphasizing tactile sensations and perception of taste. The researcher aimed for performers to engage with and comprehend stimuli without relying on visual input. In contrast, Phase 2 involved participants opening their eyes to assess and evaluate the stimuli they encountered; performers, the researcher specified and selected performers with international artistic skills, emphasizing those who had received formal education or possessed experience in learning performing arts techniques.; and movement, movements were designed by utilizing stimuli to guide the performers' body movements, ensuring that the generated bodily movements were consistent and appropriate for the predetermined conceptual framework of the performance; 3) The dance movement model derived from the performing arts technique can be analyzed in four main steps. This framework provided a guide for developing variations in choreography, considering the diversity of bodily movement patterns originating from performing arts techniques and fostering creative thinking in future dance performances.

Keywords: creative dance; dance improvisation technique; dance stimulus; sensation and perception

บทนำ

นาฏศิลป์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวร่างกายใช้ร่างกายในการสื่อสารและการแสดงออกถึงความหมายต่าง ๆ ที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานหรือศิลปินต้องถ่ายทอดมุมมองทางความคิดหรือนำเสนอผลงานออกสู่สาธารณะชน ดังนั้นผลงานทางนาฏศิลป์ส่วนใหญ่จึงเป็นการสื่อสารที่เรียกว่า “อวัจนภาษา” เป็นการสื่อสารโดยไม่ใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน เป็นการสื่อสารโดยใช้กิริยาท่าทาง หรือการ

แสดงออกที่ผู้รับสารสามารถรับรู้และเข้าใจสารได้จากสิ่งที่ผู้รับสารมองเห็น

Navarro (2008) (อ้างถึงใน ปอรรักษ์ ยอดเนตร, 2561, น.15) กล่าวว่า การสื่อสารเชิงอวัจนภาษา (nonverbal Communication) เป็นการแสดงออกทางสีหน้า ท่าทางการสัมผัสการเคลื่อนไหวร่างกาย การวางท่า การแต่งกาย น้ำเสียงและระดับความดังของเสียง ซึ่งมักถูกเรียกว่าภาษากาย (body language) ถือเป็นภาษาสากลที่ใช้ได้ทุกหนทุกแห่ง

ที่มีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยปกติแล้วการสื่อสารระหว่างบุคคลภาษากาย จะมีบทบาทประมาณร้อยละ 60 -65 โดยจะช่วยเปิดเผยความคิดและความรู้สึกของเจตนาที่แท้จริงของบุคคลได้ซึ่งมีความสอดคล้องกับการนำเสนอลีลาท่าทางการเคลื่อนไหวร่างกายทางนาฏศิลป์ นาฏศิลป์เป็นการแสดงออกทางศิลปะที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายอยู่ตลอดมิได้เป็นศิลปะที่จัดแสดงอยู่นิ่งกับที่ความพิสมัยของนาฏศิลป์นอกจากจะอยู่ที่ลีลาการเคลื่อนไหวร่างกายเพลงประกอบ การแสดง เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ การแสดงแนวคิดหรือแรงบันดาลใจที่สุดเป็นการนำเสนอออกมานั้นก็เป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจให้แก่ผู้ที่มาชมผลงานนาฏศิลป์ได้เสมอเหมือนกัน (ธรากร จันทะสาโร, 2558, น. 62)

เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์หรือการเต้นแบบด้นสด (Improvisation Dance) เป็นเทคนิครูปแบบหนึ่งของการแสดงออกที่มีกระบวนการการเคลื่อนไหวร่างกายที่แสดงออกให้เห็นทันที ณ ขณะนั้น เป็นกระบวนการนำเสนอผลงานไม่ว่าจะเป็นงานจิตรศิลป์ ดนตรีหรือการละครที่ไม่ได้มีพื้นฐานการสร้างงานจากการวางแผนมาล่วงหน้า ถือว่าเป็นการสร้างงานในขณะเดียวกันกับตอนแสดงเลย เป็นการแสดงที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น (Nakano,Okada,2012 อ้างถึงใน สมพงษ์ เลิศวิมลเชม, 2558, น. 56) การเต้นแบบด้นสด (Improvisation Dance) เป็นการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ศิลปินอาจนำมาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการออกแบบลีลา ขณะที่ในบางผลงานสามารถนำวิธีการด้นสดนี้ไปพัฒนาเป็นผลงานที่สำเร็จรูปได้อย่างมากมาย ซึ่งการด้นสดมักเป็นการทดลองที่ได้รับความนิยมอย่างมาก อีกทั้งยังอาจปรากฏท่าทางใหม่ ๆ หรือท่าทางที่กระทำซ้ำไปซ้ำมาก็ได้เช่นกัน บ่อยครั้งที่ผลงานนาฏศิลป์มักจะได้มาจากส่วนหนึ่งส่วนใดของวิธีการด้นสด แต่ศิลปินก็ควรพิจารณาด้วยว่าวิธีการนี้เป็นเพียงแนวทางหนึ่งในการออกแบบเท่านั้น (Lihs, 2009, p.139)

เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์เป็นเทคนิคที่เกิดจากการเคลื่อนไหวร่างกายโดยเกิดจากการได้รับรู้ถึงความรู้สึกที่เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นจินตนาการของศิลปินทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการทดลองออกแบบลีลาซึ่งนำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงาน

โกสุ่ม สายใจ อธิบายถึงสิ่งเร้าที่เป็นตัวกระตุ้นความคิดไว้ว่า เป็นเหมือนอุปกรณ์ทางความคิดแก่ผู้ออกแบบท่าเต้นได้เป็นอย่างดี เราสามารถนำสิ่งเร้ามาสร้างสรรค์ผลงานได้จาก

การรับรู้ของมนุษย์ การรับรู้ เป็นกระบวนการตีความ หรือแปลความจากสิ่งเร้า (สิ่งแวดล้อม) ผ่านเข้าสู่อวัยวะสัมผัส เส้นประสาท และเข้าสู่สมอง การรับรู้มีการรับรู้ที่ตั้งใจ (สนใจความชอบที่จะรับรู้หรือเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง) และการรับรู้โดยไม่ตั้งใจ (ครูสอนแต่เรามัวคุยอยู่กับเพื่อนหรือนั่งใจลอยมองออกไปนอกหน้าต่าง แต่เสียงของครูยังได้ยินผ่านหูอยู่) ในทางศิลปะผลงานที่ศิลปินสร้างขึ้น ผู้ดูจะรับรู้คุณค่าความงาม ความไพเราะผ่านตาและหูมากที่สุด แต่ในสุนทรียภาพจะครอบคลุมไปถึงการรับรู้จากความรู้สึกที่ผ่านจมูก ประสาทลิ้น และกายสัมผัสด้วย (โกสุ่ม สายใจและคณะ, 2548, น. 9)

การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ สิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นจินตนาการของมนุษย์ เมื่อมีสิ่งหนึ่งมากระทบหรือสัมผัสกับความรู้สึกนึกคิดทำให้เกิดความคิดอะไรบางอย่างริเริ่มในการกระทำสิ่งนั้นขึ้นมา ซึ่งตัวกระตุ้นในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ โดยใช้การศึกษาเกี่ยวกับประสาทสัมผัสเป็นการศึกษาในด้านการรับรู้และการรับรู้ (Sensation and Perception) มนุษย์รับรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวจากอวัยวะรับความรู้สึก (Sense Organ) ที่มีหน้าที่คอยรับข้อมูลอันได้แก่ สิ่งเร้า (Stimulus) และแปรเป็นกระแสประสาทเดินทางขึ้นสู่สมอง โดยทั่วไปประสาทสัมผัสแบ่งออกเป็น 5 ประเภทได้แก่ การมองเห็น การรับรส การได้กลิ่น การได้ยินและการสัมผัส ในขณะที่ สมิต (Smith, 2010, p. 29) อธิบายถึงสิ่งเร้าที่กระตุ้นจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ได้แก่ สิ่งเร้าทางด้านความคิด เรื่องราว (Ideational Stimuli) ,สิ่งเร้าทางด้านภาพ (Visual Stimuli) , สิ่งเร้าที่เกิดจากการเคลื่อนไหว (kinesthetic stimuli) และสิ่งเร้าทางด้านเสียง (auditory stimuli)

จากข้อความที่กล่าวมา สิ่งเร้าสามารถเป็นตัวกระตุ้นโดยผ่านการรับรู้ทางระบบประสาทของมนุษย์ส่งผ่านกลายเป็นการสร้างสรรค์ผลงาน “การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์” เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่สามารถนำเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์มาทดลองและออกแบบลีลาเพื่อให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างต่อสาขานาฏศิลป์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

2. เพื่อสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

3. เพื่อนำเสนอแบบจำลอง (Model) ทางด้านนาฏศิลป์การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์โดยนำการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยสนใจถึงการรู้สึกและการรับรู้ของมนุษย์ คือ ตามีประสาทสัมผัสถึงการมองเห็น หูมีประสาทสัมผัสถึงการได้ยินเสียง ลิ้นมีประสาทสัมผัสเกี่ยวกับการรับรู้รส จมูกมีประสาทสัมผัสเกี่ยวกับการรับรู้กลิ่น ผิวหนังมีการรับรู้จากการสัมผัสของร่างกายกับสภาพแวดล้อม ตัวแปรเหล่านี้จะมาเป็นตัวกระตุ้นการตอบรับการสัมผัสเพื่อให้เกิดลีลาที่สอดคล้องกับเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ซึ่งเป็นการกระบวนกรการเคลื่อนไหวร่างกายที่แสดงออกให้เห็นทันที ณ ขณะนั้นนำไปสู่การพัฒนาการออกแบบลีลาทางนาฏศิลป์

2. การสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ ผู้วิจัยพิจารณาทั้งหมด 3 ส่วนคือ

- แนวคิดในการวิจัย คือ การศึกษาเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์โดยนำการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน
- ผู้แสดง คือ ผู้นำเสนอผลงานซึ่งเป็นนิสิตที่มีทักษะทางนาฏศิลป์ที่ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้และมีความรู้ทางเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์
- การเคลื่อนไหวร่างกายที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะ รูปแบบหรือวิธีการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์โดยนำการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน

3. เพื่อนำเสนอแบบจำลอง (Model) ทางด้านนาฏศิลป์ที่ได้จากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation And Perception) ผ่านการเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ นำไปสู่การพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์” โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. **ระเบียบวิธีวิจัย** การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนต่าง ๆ ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เรียบเรียงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

1.2 การอบรมและสอบวัดองค์ความรู้เพื่อขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

1.3 การดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยการส่งเอกสาร อาทิ โครงการวิจัย, คำโครงการแบบสัมภาษณ์ และแบบคำยินยอมให้ทำการวิจัยจากอาสาสมัคร

1.4 การสร้างแบบตรวจสอบ (check-list) การสำรวจเบื้องต้นจากเอกสาร การสัมภาษณ์ ลงพื้นที่ภาคสนาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการพัฒนาการออกแบบลีลาทางนาฏศิลป์

1.5 การดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์

1.6 ประมวลผลการวิจัยจากการจัดทำโครงการหรือนิตยสารเพื่อเผยแพร่ผลการวิจัยในลักษณะงานสร้างสรรค์ โดยมีการบรรยายถึงผลการวิจัยและเปิดให้มีการวิพากษ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือประชาคมอย่างเปิดเผย มีการตอบแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด ประเมินผลและรายงานผลตามลำดับ

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

2.1 แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยพิจารณาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแบบสัมภาษณ์, แบบสอบถามความคิดเห็น

2.2 สื่อและโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ เช่น วิดีทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง ฯลฯ

3. **วิธีเก็บข้อมูล** ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลและรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การศึกษาเอกสารโดยการนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Document analysis)

4.2 การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ มีการดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียง การบันทึกภาพ และการจดบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์

4.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา การสัมภาษณ์ มาสรุปประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

5. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

5.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิลปิน นักวิชาการและคณาจารย์ในสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์

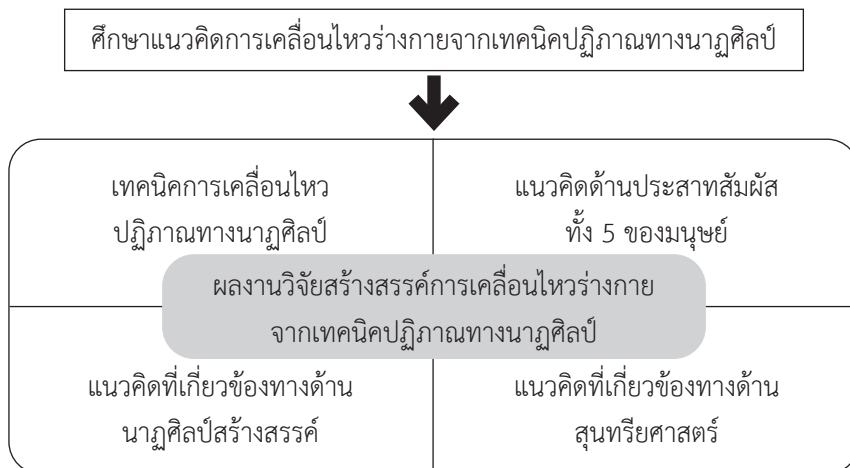
5.2 นิสิตนักศึกษาที่มีทักษะทางด้านนาฏศิลป์ จำนวน 6-10 คน

6. สถานที่เก็บข้อมูล สถานที่ที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูล ได้แก่

6.1 ห้องสมุดประจำมหาวิทยาลัย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยศิลปากร ฯลฯ รวมถึงห้องสมุดอื่นที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่มีได้เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาโดยตรง

6.2 สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา : รัชสีนี อัครตะเมฆ, 6 กันยายน 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

1. ศึกษาแนวคิดการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

ช่างปั้นจะปั้นรูปอะไรก็ตาม เขาจะต้องเริ่มต้นจากความ คิดก่อน เขาจะต้องมีภาพอยู่ในความคิด จากนั้นความคิดก็จะถ่ายทอดไปสู่มือ มือจะหยิบเอาดินขึ้นมา แล้วค่อย ๆ เป็นรูปเป็นร่างขึ้น เดอครุซ์เขียนไว้ว่า “ร่างกายคือแบบพิมพ์ของความคิด -Le Corps imprime la pensee” หมายความว่า ความคิดเป็นเช่นไรก็จะถ่ายทอดออกมาทางร่างกายในท่าทางและการเคลื่อนไหวเช่นนั้นถ้าเราจะนำความคิดของเดอครุซ์มาปฏิบัติ คงต้องเริ่มต้นที่นักแสดงด้วย โดยให้ความ

คิดของนักแสดงถ่ายทอดผ่านทางร่างกายแต่ละส่วนของเขา ในสถานะเช่นนี้ นักแสดงก็คือคนปั้นที่ต่างจากช่างปั้นรูปทั่วไปตรงที่นักแสดงปั้นตัวเขาออกมาจากสัมผัสและความรู้สึก อยู่ข้างใน ถ่ายทอดออกมาเป็นท่าทางและการเคลื่อนไหวของร่างกาย โดยกระบวนการเช่นนี้ทำให้นักแสดงเป็นทั้งคนปั้นและรูปปั้นในขณะเดียวกัน (สมพร พุราจ, 2554, น.51)

ธรากร จันทะสาโร อธิบายถึง การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ คือ การเคลื่อนไหวแบบด้นสดเป็นรูปแบบการเคลื่อนไหวที่มีอิสระอย่างมาก โดยขึ้นอยู่กับทักษะพื้นฐานของผู้ที่ทำการด้นสด อาจไม่จำเป็นต้องมีทักษะด้านนาฏศิลป์มาก่อน ก็สามารถทำการด้นสดทางนาฏศิลป์ได้เช่นกัน การด้นสดหรือการเคลื่อนไหวแบบด้นสด คือ การเคลื่อนไหวที่ไม่มีการ

เตรียมตัวมาล่วงหน้า ผู้ต้นสดต้องใช้ไหวพริบและปฏิภาณ ด้านนาฏศิลป์หรือการเคลื่อนไหวของตนเองเป็นเครื่องมือ ในการต้นสด มีปัจจัยด้านดนตรีหรืออุปกรณ์ประกอบการ แสดง เป็นส่วนเสริมหรือสนับสนุนให้การต้นสดมีความไหล หลื่นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การต้นสดอาจเกิดได้จากการที่ นักออกแบบท่าเต้นกำหนดคำสำคัญหรือโจทย์การ เคลื่อนไหว แล้วให้ผู้ต้นสดสาธิตหรือแสดงท่าทางตามคำ สำคัญเหล่านั้น ในมุมมองและทักษะของผู้ต้นสดเอง ซึ่งก็ จะได้รับการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะเฉพาะตน และผู้ออกแบบ ท่าเต้นอาจนำท่าทางเหล่านั้นมาขัดเกลาหรือปรับปรุงต่อ ไป ให้กลายเป็นท่าชุดสำเร็จรูปได้อีกด้วย (ธรากร จันทนะ สาร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2564) ในขณะที่ ณะพัฒน์ พัฒน์กุลพิศาล กล่าวถึง เทคนิคปฏิภาณทาง นาฏศิลป์ (Dance Improvisation) หากมองผิวเผินอย่าง คนที่ไม่เข้าใจในการเคลื่อนไหวร่างกาย อาจดูเหมือน เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะ “การเดินมั่ว” หาก แท้ที่จริงแล้วการเคลื่อนไหวในลักษณะนี้ต้องอาศัยทักษะ และการฝึกฝนรวมทั้งองค์ความรู้ที่เก็บสะสมประสบการณ์ ที่ผ่านมา ซึ่งเป็นตัวส่งผลให้ลักษณะการเคลื่อนไหวมีความ

หลากหลายโดยเกิดจากปฏิภาณของนักแสดงผู้นั้นนั่นเอง (ณะพัฒน์ พัฒน์กุลพิศาล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 พฤศจิกายน 2564)

ดังนั้นรูปแบบแนวความคิดการเคลื่อนไหวร่างกาย จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ มีลักษณะการเคลื่อนไหว ร่างกายที่แสดงออกให้เห็นทันที เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น ไม่ได้ เกิดจากการวางแผนล่วงหน้าหรือกำหนดลีลาตั้งแต่แรกเริ่ม แต่เกิดจากประสบการณ์หรือสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นนำไปสู่การ เคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบต่างๆที่แตกต่างกันทำให้เกิด ความหลากหลายในการเคลื่อนไหว

2. การสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวร่างกายจาก เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

การรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์ประกอบด้วย ตามีประสาทสัมผัส ถึงการมองเห็น หูมีประสาทสัมผัสถึงการได้ยินเสียง ลิ้นมี ประสาทสัมผัสเกี่ยวกับการรับรู้รส จมูกมีประสาทสัมผัส เกี่ยวกับการรับรู้กลิ่น ผิวหนังมีการรับรู้จากการสัมผัสของ ร่างกายกับสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นจินตนาการของ ผู้แสดงที่เคลื่อนไหวผ่านเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

การเคลื่อนไหวร่างกาย จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

STIMULUS

สิ่งเร้า ก็เป็นตัวกระตุ้นจินตนาการ หรือ เป็น การจ้องอกท์ ของการสื่อสารผลงาน

IMPROVISATION DANCE

ช่วงกระบวนการทดลองเทคนิค เทคนิคที่เกิดจากการ เคลื่อนไหวร่างกายโดยเกิดจากการได้รับรู้ถึงความรู้สึกที่ เป็นสิ่งเร้ากระตุ้นจินตนาการของศิลปินหรือนักแสดง ใน การเคลื่อนไหวร่างกาย

PERFORMERS

นักแสดง

ภาพที่ 1 องค์ประกอบในการสร้างสรรค์งานวิจัยทั้งหมด 3 องค์ประกอบ
ที่มา : รักษิณี อัครตะเมฆ, 20 ธันวาคม 2564

ดังนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงองค์ประกอบในการ วิจัยครั้งนี้ ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 แนวคิด

นราพงษ์ จรัสศรี กล่าวว่า แนวคิดการแสดง นาฏศิลป์สร้างสรรค์สิ่งที่เป็นตัวสะท้อนมุมมองความคิดของ ผู้สร้างสรรค์ผลงาน คือ แนวคิดของผู้สร้างงาน เพราะ แนวคิดที่ชัดเจนย่อมแสดงให้เห็นว่าทิศทางของการแสดง

ทั้งหมดจะเป็นอย่างไร ดังนั้นการนำเสนอผลงานไม่จำเป็นต้องเล่าเนื้อเรื่องเพียงอย่างเดียวแต่สามารถนำแนวคิดหรือ อาศัยปัจจัยจากสิ่งเร้ามาเป็นแรงบันดาลใจ เป็นตัว กำหนดการสร้างสรรค์ผลงานได้เช่นกัน” (นราพงษ์ จรัสศรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 พฤศจิกายน 2564) ณะ พัฒน์ พัฒน์กุลพิศาล กล่าวถึง การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ เมื่อมีสิ่งเร้ามาเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนทางความ

คิด สามารถค้นหาวิถีแห่งการสร้างสรรค์ โดยการเริ่มจากการตั้งโจทย์ให้กับตัวเองเพราะมันจะทำให้หน้าที่เป็นสิ่งที่เราที่สร้างทั้งแรงบันดาลใจและกระตุ้นจินตนาการไปในเวลาเดียวกัน (ธนพัฒน์ พัฒน์กุลพิศาล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 พฤศจิกายน 2564) ในขณะที่ ธรากร จันทนะสาโร ได้แสดงความคิดเห็นว่า สิ่งเราต่าง ๆ มีผลต่อการกำหนดคำสำคัญหรือโจทย์ของการเคลื่อนไหวร่างกายแทบทั้งสิ้น เช่น สิ่งเราจากประสาทสัมผัสต่าง ๆ ของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นรูป รส กลิ่น เสียง หรือการสัมผัส ซึ่งโจทย์ที่กำหนดล้วนแต่อาศัยประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ต้นสดเป็นรากฐานของการเคลื่อนไหว การต้นสดในบางครั้งอาจเป็นการกำหนดคำสำคัญในเชิงนามธรรม เพื่อให้การเคลื่อนไหวเกิดความแปลกตาและมีอิสระมากยิ่งขึ้น สำหรับคำสำคัญที่มาจากประสาทสัมผัสตามธรรมชาติของมนุษย์ ถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สามารถใช้สำหรับโจทย์การต้นสดด้านนาฏศิลป์ได้ เหมาะสมสำหรับบุคคลทุกเพศและทุกวัย (ธรากร จันทนะสาโร, การ

สื่อสารส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2564)

ดังนั้นในงานวิจัยเรื่อง “การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์” ผู้วิจัยสนใจถึงสิ่งเราจากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานโดยมีแนวคิดในการแสดงทั้งหมด 1 องค์ คือ

องค์ที่ 1 การรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) คือ สิ่งเราที่เป็นตัวกระตุ้นในการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ โดยสิ่งเราที่ผู้วิจัยนำมาคือ สิ่งของที่สามารถรับประทานได้โดยคัดเลือกจากลักษณะทางกายภาพของสิ่งของที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

1. ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของแข็ง : ลูกอมที่มีรสเปรี้ยวและรสหวาน
2. ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของเหลว : น้ำอัดลม
3. ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของที่มีความยืดหยุ่น : เยลลี่ รสผลไม้

แบบจำลอง (MODEL)

ทางด้านนาฏศิลป์ที่ได้จากการรู้สึกและการรับรู้ (SENSATION AND PERCEPTION)

องค์ที่ 1: ช่วงที่ 1

	STEP 1 SENSATION AND PERCEPTION	STEP 2 IMPROVISATION DANCE
การมองเห็น		
การรับรส	✓	
การได้กลิ่น	✓	✓
การได้ยิน	✓	
การสัมผัส	✓	

ภาพที่ 2 องค์ที่ 1 ช่วงที่ 1

ที่มา : รัชสิณี อัครตะเมฆ, 20 ธันวาคม 2564

ช่วงที่ 1 กระบวนการทดลองจากแนวคิดสิ่งเราจากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์ โดยผู้วิจัยเริ่มจากการที่นักแสดงทุกคนปิดตาก่อนเริ่มการเคลื่อนไหวร่างกาย เมื่อนักแสดงพร้อม ผู้วิจัยมอบสิ่งเราที่ 1 คือ ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของแข็งให้กับนักแสดง กลุ่มที่ 1 เมื่อสิ่งเรากระตุ้นการรับรู้ของนักแสดง

การรู้สึกรับรู้รสชาติ กลิ่น การสัมผัส นักแสดงสามารถเริ่มเคลื่อนไหวร่างกายได้เมื่อเกิดการกระตุ้น เมื่อเสร็จสิ้นกลุ่มที่ 1 ขั้นตอนต่อไปจะให้กลุ่มที่ 2 เริ่มกระบวนการเหมือนกันกับกลุ่มที่ 1 โดยกลุ่มที่ 2 คือ ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของเหลว ส่วนกลุ่มที่ 3 ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของที่มีความยืดหยุ่น

แบบจำลอง (MODEL)

ทางด้านนาฏศิลป์ที่ได้จากการรู้สึกและการรับรู้ (SENSATION AND PERCEPTION)

องค์ที่ 1: ช่วงที่ 2

	STEP 1 SENSATION AND PERCEPTION	STEP 2 IMPROVISATION DANCE
การมองเห็น	✓	
การรับรส	✓	
การได้กลิ่น	✓	✓
การได้ยิน	✓	
การสัมผัส	✓	

ภาพที่ 3 องค์ที่ 1 ช่วงที่ 2

ที่มา : รัชสีน อัครตะเมฆ, 20 ธันวาคม 2564

ช่วงที่ 2 กระบวนการทดลองจากแนวคิดสิ่งเร้าจากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์ โดยผู้วิจัยเริ่มจากการที่นักแสดงทุกคนเปิดตาก่อนเริ่มการเคลื่อนไหวร่างกาย เมื่อนักแสดงพร้อม ผู้วิจัยมอบสิ่งเร้าที่ 1 คือ ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของแข็ง: ลูกอม ที่มีรสหวานก่อนนำไปสุรสบเปรี้ยว ให้กับนักแสดง โดยนักแสดงกลุ่มที่ 1 เมื่อได้รับ นักแสดงจะมองเห็นสิ่งเร้าที่เป็นตัวกระตุ้นการรับรู้ของนักแสดง ซึ่งนักแสดงสามารถเริ่มเคลื่อนไหวร่างกายได้เมื่อเกิดการกระตุ้นจากการที่นักแสดงได้รับประทาน เมื่อเสร็จสิ้นกลุ่มที่ 1 ขั้นตอนต่อไปจะให้กลุ่มที่ 2 เริ่มกระบวนการเหมือนกันกับกลุ่มที่ 1 โดยกลุ่มที่ 2 คือ ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของเหลว ส่วนกลุ่มที่ 3 ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของที่มีความยืดหยุ่น

จากการดำเนินการทดลองแนวคิดนี้ องค์ที่ 1 ระหว่างช่วงที่ 1 กับช่วงที่ 2 ความแตกต่างกัน คือ ประสาทสัมผัสทางด้านการมองเห็นโดย ช่วงที่ 1 : ปิดตา ผู้วิจัยต้องการให้ นักแสดงได้สัมผัสและรับรู้ถึงรสชาติ รวมทั้งการใช้มือสัมผัสสิ่งเร้าโดยปราศจากการมองเห็น ในขณะที่ช่วงที่ 2 จะเปิดตาและให้นักแสดงได้พิจารณาสิ่งเร้าที่ได้รับ ซึ่งความน่าสนใจในช่วงที่ 2 คือ ลักษณะเฉพาะของสิ่งเร้าที่ต้องอาศัยการมองเห็นคือ การฟู่ซ่าของน้ำและสีของเยลลี่ที่นำมาทดลองในครั้งนี้

องค์ประกอบที่ 2 นักแสดง

งานวิจัย “การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์” บทบาทผู้แสดงมีอิทธิพลต่อ

การวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากเทคนิคที่นำมาเป็นการสร้างสรรค์ผลงาน คือ การเคลื่อนไหวร่างกายที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะรูปแบบหรือวิธีการเคลื่อนไหวร่างกายโดยเกิดจากการนำความรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดและคัดเลือกนักแสดง โดยคัดเลือกนักแสดงที่มีทักษะทางนาฏศิลป์สากล ผู้เคยได้เรียนหรือมีประสบการณ์เข้าร่วมเรียนรู้เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์มาแล้ว

องค์ประกอบที่ 3 การเคลื่อนไหวร่างกาย

การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ที่เกิดจาก สิ่งเร้าจากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) ของมนุษย์มาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เลอคอค (Lecoq) กล่าวว่า การมองเห็นว่าการเคลื่อนไหวของสิ่งมีชีวิตเกิดจากความต้องการ เกิดจากความรู้สึกภายใน หรือการเคลื่อนไหวที่เกิดจากสิ่งเร้าสิ่งรอบกายภายนอก (สมพร พูราจ, 2554, น.55)

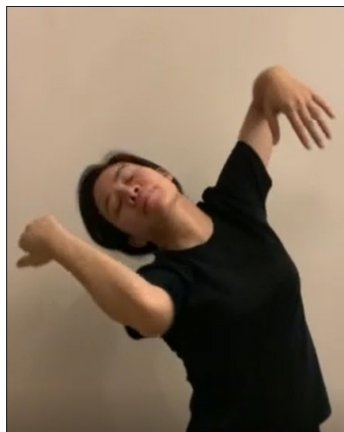
นราพงษ์ จรัสศรี กล่าวถึง การเคลื่อนไหวร่างกายในงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ว่า “การเคลื่อนไหวในปัจจุบันสำหรับงานนาฏศิลป์มีความหลากหลายมาก เป็นได้ทั้งการเคลื่อนไหวตามแบบแผนนาฏศิลป์ในยุคสมัยต่าง ๆ ไปจนถึงการใช้ท่าทางตามปกติประจำวันของมนุษย์มาเป็นแนวทางอาจผสมผสานกับรูปแบบของศิลปะการแสดงชนิดอื่น ๆ ไปด้วยกันก็ได้ เช่น อุปรากร ศิลปะการต่อสู้ การละคร และอื่น ๆ” (นราพงษ์ จรัสศรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 พฤศจิกายน 2564)

ภาพที่ 4 การเคลื่อนไหวร่างกายจากการรู้สึกและการรับรู้ทางกายภาพที่เป็นของแข็ง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย, 6 ธันวาคม 2564

ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของแข็ง : ลูกอม ที่มีรสเปรี้ยวและรสหวาน การเคลื่อนไหวร่างกาย ในช่วงที่ 1: การเคลื่อนไหวที่แสดงออกมีลักษณะการยืดตัวและหดตัวอย่างรวดเร็ว การเคลื่อนไหวที่เป็นวงกลม สลับกับ

การเคลื่อนไหวที่ในลักษณะการเลื้อยตัว การลูบตัวไปมา ในขณะที่ช่วงที่ 2 : การเคลื่อนไหวจะมีความคล้ายคลึงกันแต่นักแสดงสามารถเคลื่อนไหวต่อเนื่องไม่กระตุกและไม่มีช่วงหยุดคิดในการเคลื่อนไหว

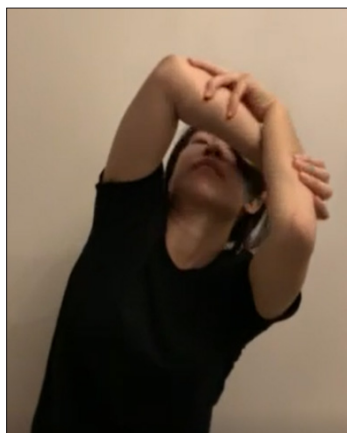

ภาพที่ 5 การเคลื่อนไหวร่างกายจากการรู้สึกและการรับรู้ทางกายภาพที่เป็นของเหลว
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย, 6 ธันวาคม 2564

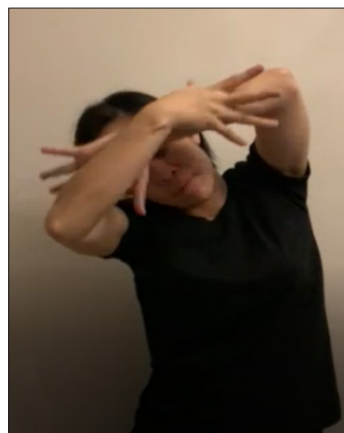

ภาพที่ 6 การเคลื่อนไหวร่างกายจากการรู้สึกและการรับรู้ทางกายภาพที่เป็นของเหลว
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย, 6 ธันวาคม 2564

ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของเหลว: น้ำอัดลม
การเคลื่อนไหวในช่วงที่ 1: การเคลื่อนไหวที่แสดงออกจะมี
ลักษณะการแผ่อกของร่างกาย การโค้งตัว การกระโดด
การพุ่งตัวอย่างรวดเร็วและการสับัด ในขณะที่ช่วงที่ 2 :

การเคลื่อนไหวจะมีความคล้ายคลึงกัน ส่วนเพิ่มเติมคือ
การเคลื่อนไหวที่ในลักษณะจากระดับนอนราบกับพื้นและค่อย ๆ
ยืนขึ้นมาพร้อมสับัดมือ รวมทั้งการกำมือและแบมือใน
ลักษณะการแตกตัวของฟองในน้ำ

ภาพที่ 7 การเคลื่อนไหวร่างกายจากการรู้สึกและการรับรู้ทางกายภาพที่มีความยืดหยุ่น
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย, 6 ธันวาคม 2564

ลักษณะทางกายภาพที่มีความยืดหยุ่น: เยลลี่
(รสผลไม้) การเคลื่อนไหวในช่วงที่ 1: การเคลื่อนไหวลักษณะ
การยืดและย่อตัว การเคลื่อนไหวในลักษณะโค้งตัว การบิด
ตัวเป็นเกลียว ในขณะที่ช่วงที่ 2 : การเคลื่อนไหวจะมีความ
คล้ายคลึงกัน ส่วนเพิ่มเติมคือ สิ่งเร้าทางการมองเห็น
นักแสดงมองเห็นสีเป็นตัวบ่งบอกรสชาติ เมื่อนักแสดงเห็นสี
และสัมผัสกับรสชาติและเห็นรูปทรง สิ่งที่เพิ่มมาคือสีหน้า
และอารมณ์ที่แทรกไปกับการเคลื่อนไหว เช่น สิ่งเร้าที่เป็นสีแดง
การเคลื่อนไหวจะมีความรวดเร็ว ส่วนสิ่งเร้าที่เป็นสีส้ม การ
เคลื่อนไหวจะมีความสดใส ชี้เล่น เป็นต้น

กระบวนการสร้างสรรค์ของการออกแบบลีลาที่
เกิดจากสิ่งเร้าที่เป็นตัวกระตุ้นในการเคลื่อนไหวร่างกายจาก
เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ โดยสิ่งเร้าที่ผู้วิจัยนำมาคือ
สิ่งของที่สามารถรับประทานได้ โดยคัดเลือกจากลักษณะ
ทางกายภาพของสิ่งของที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ

1. ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของแข็ง: ลูกอมที่มีรสเปรี้ยวและรสหวาน
2. ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของเหลว น้ำอัดลม
3. ลักษณะทางกายภาพที่เป็นของที่มีความยืดหยุ่น เยลลี่ รสผลไม้

จากการดำเนินการทดลองแนวคิดนี้ องค์กรที่ 1
ระหว่างช่วงที่ 1 กับช่วงที่ 2 ความแตกต่างกัน คือ การมอง

เห็นสิ่งเร้าโดย ช่วงที่ 1 : ปิดประสาทสัมผัสทางการมองเห็น ผู้วิจัยต้องการให้ นักแสดงได้สัมผัสและรับรู้ถึงรสชาติ
รวมทั้งการใช้มือสัมผัสสิ่งเร้าได้รับรู้ถึงรูปทรงจากการสัมผัส
ช่วงที่ 2 จะเปิดตาและให้นักแสดงได้พิจารณาสิ่งเร้า
ดังนั้นความแตกต่างคือ การเคลื่อนไหวในช่วงที่ 2 เปิดประสาท
สัมผัสทางการมองเห็น สิ่งเร้าอย่าง น้ำอัดลม เมื่อเราเท
น้ำอัดลมลงแก้ว น้ำจะมีลักษณะฟองฟูขึ้นมาในเบื้องต้น
การเคลื่อนไหวของนักแสดงจึงเพิ่มขึ้นมาในลักษณะการนอนอยู่
กับพื้น (Floor work) แล้วเคลื่อนที่จากการนอนจากพื้น
ด้านล่างมาสู่การยืนขึ้น หรือลักษณะการฟูกระจายของน้ำ
ในขณะที่สิ่งเร้า “เยลลี่” เมื่อนักแสดงเห็นสีและสัมผัสกับ
รสชาติและเห็นรูปทรง สิ่งที่เพิ่มมาคือสีหน้าและอารมณ์ที่
แทรกไปกับการเคลื่อนไหว เช่น สิ่งเร้าที่เป็นสีแดง
การเคลื่อนไหวจะมีความรวดเร็ว ส่วนสิ่งเร้าที่เป็นสีส้ม
การเคลื่อนไหวจะมีความสดใส ชี้เล่น เป็นต้น

สรุปการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวร่างกายจาก
เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบการ
เคลื่อนไหวโดยใช้สิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นในการเคลื่อนไหว
ร่างกายของนักแสดง เพื่อนำมาร้อยเรียงให้เกิดการ
เคลื่อนไหวร่างกายที่สอดคล้องและเหมาะสมกับแนวคิด
การแสดงที่กำหนดไว้

การสร้างสรรคการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภณทางนาฏศิลป์				
องก์ที่ 1 การรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception)				
ช่วงที่ 1 : ปิดประสาทสัมผัสทางด้านการมองเห็น				ความแตกต่างช่วงที่ 1 และ ช่วงที่ 2
องค์ประกอบที่ 1 แนวคิด	ของแข็ง	ของเหลว	ของยืดหยุ่น	ช่วงที่ 1 : ปิดประสาทสัมผัสทางด้านการมองเห็น ผู้วิจัยต้องการให้ นักแสดงได้สัมผัสและรับรู้ถึงรสชาติรวมทั้งการใช้มือสัมผัสสิ่งเร้าได้รับรู้ถึงรูปทรงจากการสัมผัส ช่วงที่ 2 จะเปิดตาและให้นักแสดงได้พินิจพิจารณาสิ่งเร้า ดังนั้นความแตกต่างคือ การเคลื่อนไหว
องค์ประกอบที่ 2 นักแสดง	นักแสดงที่มีทักษะทางนาฏศิลป์สากล ผู้เคยได้เรียนหรือมีประสบการณ์เข้าร่วมเรียนรู้เทคนิคปฏิภณทางนาฏศิลป์			
องค์ประกอบที่ 1 การเคลื่อนไหวร่างกาย	ลักษณะการยืดตัวและหดตัวอย่างรวมเร็ว การเคลื่อนที่เป็นวงกลม สลับกับการเคลื่อนที่ในลักษณะการเลื้อยตัว การลูบตัวไปมา	การเคลื่อนไหวที่แสดงออกจะมีลักษณะการแผ่อกของร่างกาย การโค้งตัว การกระโดด การพุ่งตัวอย่างรวดเร็ว และการสะบัด	การเคลื่อนไหวลักษณะการยืดและย่อตัว การเคลื่อนไหวในลักษณะการเต้นตัว การบิดตัว เป็นเกลียว	
ช่วงที่ 2 : เปิดตา				
องค์ประกอบที่ 1 แนวคิด	ของแข็ง	ของเหลว	ของยืดหยุ่น	ในช่วงที่ 2 เปิดประสาทสัมผัสทางด้านการมองเห็น สิ่งเร้าอย่างน้ำอัดลม เมื่อเราเทน้ำอัดลมลงแก้ว น้ำจะมีลักษณะฟองฟูขึ้นมาในเบื้องต้น การเคลื่อนไหวของนักแสดงจึงเพิ่มขึ้นมาในลักษณะการนอนอยู่กับพื้น (Floor work) แล้วเคลื่อนที่จากการนอนจากพื้นด้านล่างมาสู่การยืนขึ้นหรือลักษณะการฟูกระเจายของน้ำ ในขณะที่สิ่งเร้า “เยลลี่” เมื่อนักแสดงเห็นสีและสัมผัสกับรสชาติและเห็นรูปทรง สิ่งที่เพิ่มมาคือสีหน้าและอารมณ์ที่แทรกไปกับการเคลื่อนไหว เช่น สิ่งเร้าที่เป็นสีแดง การเคลื่อนไหวจะมีความรวดเร็ว ส่วนสิ่งเร้าที่เป็นสีส้ม การเคลื่อนไหวจะมีความสดใส ชี้เล่น เป็นต้น
องค์ประกอบที่ 2 นักแสดง	นักแสดงที่มีทักษะทางนาฏศิลป์สากล ผู้เคยได้เรียนหรือมีประสบการณ์เข้าร่วมเรียนรู้ เทคนิคปฏิภณทางนาฏศิลป์			
องค์ประกอบที่ 1 การเคลื่อนไหวร่างกาย	การเคลื่อนไหวนั้นมีความคล้ายคลึงกันกับช่วงที่ 1 แต่มักแสดงสามารถเคลื่อนไหวต่อเนื่องไม่กระตุกและไม่มีช่วงหยุดคิดในการเคลื่อนไหว	การเคลื่อนไหวนั้นมีความคล้ายคลึงกันกับช่วงที่ 1 ส่วนเพิ่มเติมคือ การเคลื่อนที่ในลักษณะจากระดับนอนราบกับพื้นและค่อย ๆ ยืนขึ้นมาพร้อมสะบัดมือ รวมทั้งการกำมือและแบมือในลักษณะการแตกตัวของฟองในน้ำ	การเคลื่อนไหวนั้นจะมีความคล้ายคลึงกัน ส่วนเพิ่มเติมคือ สิ่งเร้าทางการมองเห็น นักแสดงมองเห็นสีเป็นตัวบ่งบอกรสชาติ เมื่อนักแสดงเห็นสีและสัมผัสกับรสชาติและเห็นรูปทรง สิ่งที่เพิ่มมาคือสีหน้าและอารมณ์ที่แทรกไปกับการเคลื่อนไหว เช่น สิ่งเร้าที่เป็นสีแดง การเคลื่อนไหวจะมีความรวดเร็ว ส่วนสิ่งเร้าที่เป็นสีส้ม การเคลื่อนไหวจะมีความสดใส ชี้เล่น เป็นต้น	

3. แบบจำลอง (Model) ทางด้านนาฏศิลป์ที่ได้จากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation And Perception)

การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ นำไปสู่การพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยเล็งเห็นถึง ความคิด จินตนาการในการเคลื่อนไหวเป็นการแสดงออกถึงพลังที่ถูกบางสิ่งกระตุ้นทางความคิดนำไปสู่การเคลื่อนไหวที่เกิดจากสิ่งเร้าต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำมาเสนอเป็นแบบจำลองเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์

ธรากร จันทนะสาโร แสดงความคิดเห็นถึงกระบวนการของการเต้นสด อาจแบ่งได้ 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดสำคัญ และ/หรือ การเปิดเพลงดนตรี และ/หรือ การกำหนดอุปกรณ์การแสดง ซึ่งผู้เต้นสดจะไม่ทราบล่วงหน้าว่าคำสำคัญ เพลงดนตรี หรืออุปกรณ์เหล่านั้นมีการระบุว่าเป็นอย่างไร 2) การเคลื่อนไหว เมื่อผู้เต้นสดทราบคำสำคัญหรือโจทย์ที่กำหนดให้แล้ว ผู้เต้นสดก็ทำการเคลื่อนไหวตามลักษณะการตีความจากประสบการณ์ตนเอง ถือเป็นการเคลื่อนไหวที่ปราศจากรูปแบบที่ชัดเจนหรือแน่นอนตายตัว 3) การคัดเลือกและขัดเกลา ผู้ออกแบบคัดเลือกกระบวนการท่าลีลา หรือการเคลื่อนไหวของผู้ทำการเต้นสด โดยพิจารณาความเหมาะสม ความสามารถ และการตีความ ที่ตรงกับสิ่งที่ผู้ออกแบบทำเต้นต้องการให้มากที่สุด และ 4) การปรับปรุงและร้อยเรียง ผู้ออกแบบทำเต้นนำท่าทางต่าง ๆ ที่ได้จากการขัดเกลาลีลา มาร้อยเรียง เชื่อมต่อ และปรับปรุงให้กลายเป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะประโยคใหม่ (New sentences) ตามแบบฉบับของผู้ออกแบบทำเต้นเอง ทั้งนี้

การเต้นสดทางนาฏศิลป์นับเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญที่จะดึงเอาศักยภาพของผู้เต้นหรือนักแสดงมาใช้ให้มากที่สุด เพราะนักแสดงจะนำเสนอท่าทางต่าง ๆ ในแบบการเต้นสดด้วยธรรมชาติที่ตนเองถนัด หรืออาจได้การเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ที่แม้แต่ผู้เต้นสดเองก็ไม่เคยทราบมาก่อนว่าตนเองสามารถปฏิบัติท่าทางเหล่านั้นได้ การเต้นสดจึงเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะเฉพาะตนได้เป็นอย่างดี เหมาะสมหรับนาฏศิลป์สร้างสรรค์ทุกชนิด (ธรากร จันทนะสาโร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 กันยายน 2564)

ธนะพัฒน์ พัฒน์กุลพิศาล กล่าถึง การพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ อาจเริ่มจากขั้นแรก ควรกำหนดหัวข้อหรือโจทย์ให้กับสิ่งที่จะค้นหาอย่างชัดเจน ในระหว่างทำการทดลองต้องกำหนดตัวแปรตั้งต้นและหาตัวแปรตามที่ทำให้ผลการทดลองนั้นเสถียรหรือเปลี่ยนแปลงไปเพื่อเก็บมาเป็นฐานข้อมูลที่จะทำการสร้างงาน หลังจากนั้นวิเคราะห์ กลั่นกรองและคัดเลือกสิ่งที่เหมาะสมที่ตรงกับหัวข้อและความต้องการของศิลปินที่ต้องการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์งานต่อไป (ธนะพัฒน์ พัฒน์กุลพิศาล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 พฤศจิกายน 2564)

ดังนั้น ในงานวิจัยเรื่อง “การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์จากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์” ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบจำลอง (Model) ทางด้านนาฏศิลป์ที่ได้จากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation And Perception) มีแนวทางในการดำเนินงาน ทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ

ภาพที่ 8 แบบจำลอง (Model) ทางด้านนาฏศิลป์ที่ได้จากการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation And Perception)

ที่มา : รักขสินี อัครตะเมฆ, 20 ธันวาคม 2564

กระบวนการที่ 1 (S) : STIMULUS คือ สิ่งเร้า การรู้สึกและการรับรู้ (Sensation And Perception) เป็น ตัวกระตุ้นและแรงขับเคลื่อนในการสร้างงาน โดยเป็นตัวตั้ง ต้นของงานเพื่อให้สามารถมีเส้นทางในการดำเนินการ

กระบวนการที่ 2(I) : IMPROVISATION DANCE คือ เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์ เป็นกระบวนการทดลอง คือ การสรรหาแนวทางการออกแบบลีลา

กระบวนการที่ 3(D) : DEVELOPMENT คือ การ พัฒนา การร้อยเรียง หรือ เรียบเรียงจากการทดลอง มาคิด วิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การนำเสนอผลงานที่สมบูรณ์

กระบวนการที่ 4 (P) : PERFORMANCE คือ การนำเสนอผลงานการแสดง

การวิจัย “การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิค ปฏิภาณทางนาฏศิลป์” ได้คิดวิเคราะห์ทดลองดำเนินการ ตามแบบจำลอง (Model) ทางด้านนาฏศิลป์ที่ได้จากการ รู้สึกและการรับรู้ (Sensation And Perception) โดย กระบวนการทั้ง 4 ขั้น เป็นแนวทางที่สามารถนำไปสู่การ พัฒนาการออกแบบลีลาในการคำนึงถึงความหลากหลาย ของรูปแบบการเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทาง นาฏศิลป์และคำนึงถึงความคิดสร้างสรรค์ในการแสดง นาฏศิลป์ต่อไป

สรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัย “การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิค ปฏิภาณทางนาฏศิลป์” ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความคิดสร้างสรรค์ ที่เป็นแนวทางในการออกแบบการแสดงในครั้งนี้ ซึ่งสามารถ สรุปประเด็น คือ

การพัฒนาแนวคิดเรื่องเทคนิคปฏิภาณในนาฏศิลป์

การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทาง นาฏศิลป์เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายที่ช่วยเติมแต่งให้เกิด ความคิดเพื่อหลุดพ้นจากสิ่งที่ยึดติดหรือกรอบความคิดเดิม ต่อการเคลื่อนไหวร่างกาย การออกแบบลีลาไม่จำเป็นที่การ เคลื่อนไหวทุกลีลาต้องสมบูรณ์แบบหรือเป็นท่าทักษะทาง นาฏศิลป์ อาจเกิดจากการเคลื่อนไหวที่ไม่มีการคิดมาก่อน ล่วงหน้าหรือวางแผนและกำหนดท่าทางไว้ แต่เป็นการ เคลื่อนไหวที่ได้ลีลามาจากอิสรภาพระหว่างผู้สร้างงานกับ ผู้ร่วมงานในการร่วมกันออกแบบลีลาเพื่อให้เกิดการนำเสนอ ที่การเคลื่อนไหวร่างกายที่หลากหลาย รูปแบบการ เคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์จึงเป็น

แนวคิดที่สามารถนำไปพัฒนาเพื่อหาวิธีการออกแบบลีลาที่ หลากหลายและเกิดขึ้นใหม่ได้

ความแตกต่างของการใช้เทคนิคปฏิภาณระหว่างผู้เรียน กับศิลปินอาชีพ

การเคลื่อนไหวร่างกายจากเทคนิคปฏิภาณทาง นาฏศิลป์ของผู้เรียนกับศิลปินอาชีพเกิดความแตกต่างใน เรื่องของลีลาการเคลื่อนไหวเนื่องจากประสบการณ์ทาง เทคนิคปฏิภาณที่ไม่เท่ากัน ทำให้ความเร็วในการเคลื่อนไหว เมื่อเกิดการรู้สึกและการรับรู้ (Sensation and Perception) รวมทั้งลีลาในการเคลื่อนไหวร่างกายที่ต่างกันไป อาทิ การ รับรู้ในลักษณะของยืดหยุ่น กลุ่มผู้เรียนจะใช้ส่วนหนึ่งของ ร่างกาย เช่น แขน หรือ ลำตัวในส่วนของการเคลื่อนไหวไม่ ต่อเนื่องมีช่วงหยุดคิด ในขณะที่ศิลปินอาชีพที่มีประสบการณ์ การทำงานจะใช้ร่างกายทั้งตัวพร้อมเคลื่อนที่ตามการรู้สึก และการรับรู้ของสิ่งนั้นทันทีและสามารถเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องได้

ข้อความระวังของการใช้เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์

การใช้เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์สิ่งที่ควรระวัง คือ

1. ควรกำหนดระยะเวลาในการให้นำเสนอเทคนิค ปฏิภาณทางนาฏศิลป์เนื่องจากการปล่อยให้เคลื่อนไหวไป เรื่อย ๆ โดยใช้ระยะเวลานานจะเกิดความซ้ำซ้อนของการ เคลื่อนไหวไม่เกิดสิ่งใหม่

2. ควรพิจารณาประสบการณ์ของผู้ใช้เทคนิค ปฏิภาณทางนาฏศิลป์เป็นอันดับแรก เนื่องจากการที่ผู้มี ประสบการณ์น้อยอาจทำให้เกิดความติดขัดในการ เคลื่อนไหวขณะใช้เทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์หรืออาจไม่ เข้าใจในสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่ ในประเด็นนี้ขึ้นอยู่กับ วัตถุประสงค์ของผู้สร้างงาน

3. การนำเทคนิคปฏิภาณทางนาฏศิลป์มาใช้ควรมีการกำหนดแนวคิด,คำบางคำที่ต้องการสื่อ เช่น โกรธ รัก หลงฯ หรือทิศทางข้อกำหนดในการการเคลื่อนไหวเพื่อให้ ตรงตามวัตถุประสงค์

การคำนึงถึงความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์

ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สร้างงาน พยายามค้นหาและคิด วิเคราะห์ เพราะการสร้างสรรคงาน ทำให้การแสดงนาฏศิลป์มีความน่าสนใจ การสร้างสรรค์ ผลงานไม่จำเป็นที่ผลงานต้องเกิดจากการเล่าเรื่องหรือเกิดจาก

แนวคิดที่ต้องอาศัยการตีความให้เกิดความหมายเชิงสัญลักษณ์ แต่การสร้างสรรค์ผลงานสามารถดำเนินการได้จากสิ่งเร้าหรือตัวกระตุ้นจากสิ่งรอบ ๆ ตัวเรากลายเป็นแรงบันดาลใจในการนำเสนอผลงานได้ การสร้างสรรค์ผลงานไม่ควรยึดติดกับรูปแบบเดิมแต่ต้องค้นหาสิ่งที่แตกต่างเพื่อนำเสนอสิ่งใหม่ไปสู่การพัฒนาเชิงประจักษ์ต่อวงการนาฏศิลป์

เอกสารอ้างอิง

- โกสุม สายใจ; และคณะ. (2548). *สุนทรียภาพของชีวิต*. กรุงเทพฯ : โครงการศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธรากร จันทนะสาโร. (2558). *นาฏยศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร
- ปอรัรัมย์ ยอดเณร. (2561). *การพัฒนาอวัจนภาษาในการสื่อสารผ่านกระบวนการสื่อสารการแสดง*. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณาฉบับพิเศษ ฉบับพิเศษเรื่อง ทศนคติ ความพึงพอใจ กับการสื่อสารผ่านสื่อที่แตกต่าง, 11(ฉบับพิเศษ), 15-25.
- สมพงษ์ เลิศวิมลเชม. (2558). ประดิษฐ์ท่า ไร้ทิศทาง. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 19(2), 53-60.
- สมพร พุราจ. (2554). *Mine: ศิลปะท่าทางและการเคลื่อนไหว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Lihs, H. (2009). *Appreciating dance: A guide to the world's liveliest art* (4th ed.). Canada: Princeton Book Company.
- Smith, J.M. (2010). *Dance composition: A practice guide to creative success in dance making* (6th ed.). London: A&C Black.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปีงบประมาณ 2563 นอกเหนือจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ต่อการวิจัยในทุก ๆ ด้าน จนส่งผลให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี